

ЗНАЧЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ

Вікторія Валеріївна СОВА,

*аспірантка кафедри
правознавства Східноукраїнського
національного університет
імені Володимира Даля*

Сучасний механізм правового регулювання створення і використання об'єктів інтелектуальної власності в трудових правовідносинах в Україні характеризується не лише юридичною, але й також соціально-правовою значимістю. Комплексно осмислюючи зазначену властивість досліджуваного правового механізму слід зауважити, що його соціально-правова значимість є похідною, *по-перше*, від соціального та правового значення реальної дії трудового законодавства та законодавства про право інтелектуальної власності (при цьому тут слід враховувати, що механізм правового регулювання формує режим, за якого реалізація норм законодавства може бути або декларативною, або реальною), а, *по-друге*, від:

1) соціально-правової значимості праці (трудової чи професійної діяльності) працездатної особи, економічної діяльності роботодавця, а також справедливого розв'язання конфлікту законних інтересів працівника і роботодавця в трудових правовідносинах. Інтелектуальна трудова діяльність загалом та творча діяльність зокрема є особливою сферою реалізації людського потенціалу в сфері праці та зайнятості, в якій працездатна особа може себе повноцінно реалізувати, а також – у відповідний спосіб отримати доступ до певних благ, які уможлиблюватимуть соціально безпечне становище такої особи (в силу того, що праця, здійснювана в трудових відносинах, передбачає її оплатність, а інтелектуальна праця – додатково задовольняє інтелектуальні потреби особи у вияві свого соціального інтелекту, а також в акумулюванні власного соціального капіталу). У той же час, для роботодавця

інтелектуальна праця найманих працівників – це особливо цінний ресурс, який сприяє збільшенню конкурентоздатності товару, послуг, що надаються підприємством (установою, організацією), а також умова законного, раціонального, ефективного, інноваційного перебігу виробничих відносин та ін. При цьому законодавець враховує й ту обставину, що роботодавець, наймаючи працівника, забезпечуючи його творчу діяльність щодо створення об'єкту інтелектуальної власності, надаючи йому усі необхідні ресурси (приміром, лабораторії, наявні в його розпорядженні й обмежені для поширення наукові дані, необхідних асистентів в творчій діяльності тощо) та ін., має право на певні блага від цього, на які він справедливо заслуговує у зв'язку із виникнення та подальшим використанням створеного в трудових відносинах (за його участю) об'єкту інтелектуальної власності;

2) соціально-правової значимості інтелектуальної (зокрема, творчої) діяльності (як вияву «креативного» трудового потенціалу) для сталого розвитку суспільства, активізації економічних процесів в державі, а також для утвердження справедливих підходів в розв'язанні конфлікту між законними інтересами творця і суспільства (держави). Зокрема, В.В. Вірченко звертає увагу на те, що в умовах сьогодення «інтелектуальна діяльність є не лише сферою реалізації людського потенціалу, а й основоположним джерелом соціально-економічного прогресу нації». Це насамперед обумовлено тим фактом, що «об'єкти інтелектуальної власності використовуються у різних сферах господарської діяльності, забезпечують виробництво інноваційної продукції, сприяють розвитку сфери послуг та підвищенню рентабельності підприємницької діяльності» [1, с. 15]. Крім того, як справедливо підмічають чеські юристи-цивілісти, упорядкування правових відносин, які стосуються виникнення і реалізації прав працівників на об'єкт інтелектуальної власності, що ними створюється (створено), є відображенням аксіологічних засад визнання авторства (зв'язку творця з результатом його трудової діяльності творчого характеру), захисту творців об'єктів інтелектуальної власності на державному рівні [2, с. 86]. Крім того, законодавець також враховує й ту обставину, що законні

інтереси працівника і роботодавця не можуть ставати аргументом для унеможливлення подальшого розвитку суспільства через невинуватену обмеженість спроможності суспільства користуватись відповідним об'єктом інтелектуальної власності, як певним благом. Саме тому, упорядковуючи трудові відносини в частині створення і використання об'єктів інтелектуальної власності, нормотворець враховує також ту обставину, що відповідне право не є вічним, а темпорально обмеженим;

3) соціально-правової значимості нормативно-правового регулювання суспільних відносин загалом, а особливо – таких соціально-чутливих відносин, як трудові правовідносини. Український правник О.М. Куракін вважає, що нормативно-правовим регулюванням слід розуміти «систему дій та операцій, що здійснюються органами державної влади у встановлених процесуальних формах за допомогою відповідних методів та з використанням при цьому юридичних засобів, спрямованих на встановлення й реалізацію певних моделей суспільного розвитку» [3, с. 14]. З вказаним погодимось із наступним застереженням: суб'єктами нормотворчої діяльності є не лише суб'єкти публічних владних повноважень, але й також, наприклад, роботодавець, уповноважені ним працівники, а також працівники загалом. Отже, для досліджуваного правового механізму специфічним є те, що на локальному рівні суб'єкти трудових правовідносин можуть створювати обов'язкові для них норми, яких вони повинні обов'язково дотримуватись, а ігнорування цього обов'язку призводитиме до юридичних наслідків матеріального та нематеріального характеру.

Приймаючи до уваги викладене, можемо дійти висновку, що механізм правового регулювання створення та використання об'єктів інтелектуальної власності в трудових правовідносинах – це складне соціально-правове явище, котре потребує комплексного дослідження на дисертаційному (монографічному рівні). Враховуючи соціально-правове значення такого механізму зазначимо, що перспективним в подальшому дослідженні цього явища є: 1) осмислення створення і використання об'єктів інтелектуальної власності у трудових правовідносинах в якості особливого об'єкта

правового регулювання; 2) окреслення сутності та структури механізму правового регулювання створення та використання об'єктів інтелектуальної власності в трудових правовідносинах; 3) дослідження особливостей дії цього механізму та його впливу на нормативізацію правового статусу учасників вказаних правових відносин і на умови виникнення, перебігу і припинення таких правовідносин.

Список використаних джерел

1. Вірченко В.В. Історія розвитку теоретичних уявлень про зміст та джерела права інтелектуальної власності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка*. 2013. № 146. С. 15-18.

2. Autorské právo a práva související : vysokoškolská učebnice / J. Srstka, J. Barták a kolekt. aut. Praha : Leges, 2017. 416 s.

3. Куракін О.М. Поняття і зміст нормативно-правового регулювання як юридичного явища. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2013. № 3. С. 10-15.